

AUTEURSRECHT EN FILM - een beknopte uitleg

1. (Film)auteursrecht algemeen
2. Persoonlijksheidsrechten
3. Exploitatierchten
4. Beperkingen op het auteursrecht
5. Artikel 45d Auteurswet
6. Auteurscontractenrecht

1. (FILM)AUTEURSRECHT ALGEMEEN

Auteursrecht is het uitsluitende recht van de maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst om te beslissen of zijn werk wordt openbaar gemaakt of verveelvoudigd en onder welke voorwaarden dit gebeurt (artikel 1 Auteurswet).

Met 'uitsluitend' wordt bedoeld: met uitsluiting van ieder ander, met andere woorden: dit recht komt alleen aan de maker toe. Er wordt ook wel gesproken over 'exclusief recht'. Er zijn wel wat uitzonderingen op dit uitsluitende recht gemaakt : de wettelijke beperkingen (zie hierna).

Uitgangspunt is dat voor gebruik van een werk voorafgaande toestemming van de maker nodig is: het is een exclusief recht van de maker om wel of geen toestemming te geven zijn werk te gebruiken. Het is een verbodsrecht. Er zijn natuurlijk verschillende soorten gebruik (ook wel 'exploitatie' genoemd), voor ieder gebruik is (aparte) toestemming nodig
Als er geen toestemming door de maker is gegeven voor een bepaald gebruik, is er sprake van inbreuk.

Soorten rechten

Je kunt bij het auteursrecht op een werk onderscheid maken tussen:

- Exploitatierchten (gebruiksrechten)
 - openbaar maken
 - verveelvoudigen
- Persoonlijksheidsrechten (morele rechten), onder andere:
 - recht op naamsvermelding
 - recht zich te verzetten tegen het wijzigen in zijn werk

Filmwerk

Een filmwerk is een werk dat 'bestaat uit een reeks beelden met of zonder geluid, ongeacht de wijze van vastlegging van het werk, indien het is vastgelegd' (artikel 45a lid 1 Auteurswet).

Als een van de makers zijn bijdrage tot het filmwerk niet geheel tot stand wil of kan brengen, kan hij zich, tenzij schriftelijk anders overeengekomen, niet verzetten tegen het gebruik van de (niet-voltooid) bijdrage door de producent ten behoeve van de voltooiing van het filmwerk (artikel 45b Auteurswet).

Het filmwerk geldt als voltooid op het tijdstip waarop het vertoningsgereed is. Tenzij schriftelijk anders overeengekomen is, beslist de producent wanneer het filmwerk vertoningsgereed is (artikel 45c Auteurswet).

De maker/auteur (artikel 45a lid 2 Auteurswet)

Als makers van het filmwerk worden aangemerkt de 'natuurlijke personen die tot het ontstaan van het filmwerk een daartoe bestemde bijdrage van scheppend karakter hebben geleverd'. Denk aan de regisseur en de scenarist, maar ook de cameraman of decorbouwer kan een auteursrecht hebben.

De producent van het filmwerk is de natuurlijke persoon of rechtspersoon die verantwoordelijk is voor de totstandbrenging van het filmwerk met het oog op de exploitatie daarvan; de producent is **niet** de maker in de zin van de Auteurswet.

In sommige gevallen wijst de Auteurswet iemand anders dan de fysieke maker aan als maker ('fictief makerschap'):

- Werkgever als maker (artikel 7 Auteurswet) – zie hieronder.
- Instelling of rechtspersoon als maker (artikel 8 Auteurswet)

Werkgeversauteursrecht

Als een werk in loondienst is gemaakt wordt de werkgever op basis van de wet in beginsel als de maker van dat werk aangemerkt, tenzij anders is afgesproken. Voorwaarde is wel dat de maker het werk in dienstverband maakt én dat het maken van dat werk uitdrukkelijk onderdeel van de taakomschrijving in de arbeidsovereenkomst is.

Met andere woorden: Een Freelance regisseur is zélf maker en auteursrechthebbende in de zin van de Auteurswet. Maar als een regisseur in loondienst van een omroep of producent werkt, dan wordt de werkgever aangemerkt als maker en bezit de auteursrechten op het werk.

Het is ook mogelijk dat een regisseur deels in loondienst werkt en buiten zijn dienstverband ook als zelfstandige filmt.

Registratie en duur

Auteursrecht ontstaat vanzelf op het moment van creatie van het werk: er is geen formaliteit zoals bijvoorbeeld registratie vereist.

Vermelding © teken is dus niet nodig.

Het auteursrecht op een werk duurt tot 70 jaar na het overlijden van de maker (artikel 37 Auteurswet).

Het auteursrecht op een filmwerk duurt tot 70 jaar na het overlijden van de langstlevende van de volgende personen, ook wel de 'hoofdmakers van film' genoemd: hoofdregisseur, scenarioschrijver, schrijver van de dialogen en degene die ten behoeve van het filmwerk de muziek heeft gemaakt (artikel 40 Auteurswet).

2. PERSOONLIJKHEIDSRECHTEN

Persoonlijkheidsrechten zijn rechten die de band tussen de maker en zijn werk beschermen.

Er zijn algemene persoonlijkheidsrechten en persoonlijkheidsrechten speciaal voor filmmakers.

Artikel 25 Auteurswet - geldt voor alle makers:

- 1) Recht om zich te verzetten tegen openbaarmaking van zijn werk onder andere naam, wijziging in de benaming van het werk of in de aanduiding van de maker.
- 2) Recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij dit in strijd zou zijn met de redelijkheid.
- 3) Recht zich te verzetten tegen misvorming, verminking of aantasting van zijn werk, welke nadeel zou kunnen toebrengen aan zijn eer of naam.

Artikel 45e en 45f Auteurswet - speciaal voor filmmakers:

- 4) Recht om zijn naam op een daarvoor gebruikelijke plaats – bijvoorbeeld de aftiteling – in het filmwerk te doen vermelden, inclusief hoedanigheid of bijdrage.
- 5) Recht te vorderen dat het onder 4) genoemde gedeelte van het filmwerk mede wordt vertoond.
- 6) Recht zich te verzetten tegen vermelding van zijn naam op het filmwerk, tenzij dat in strijd met de redelijkheid zou zijn.

De filmmaker wordt geacht tegenover de producent afstand te hebben gedaan van het recht zich te verzetten tegen wijziging in het filmwerk als bedoeld onder 2) hiervoor, tenzij schriftelijk anders is overeengekomen (artikel 45f Auteurswet).

De persoonlijkheidsrechten behoudt de maker altijd, ook al heeft hij zijn auteursrechten overgedragen. Zoals hiervoor uitgelegd, kan de maker wel afstand doen van bepaalde persoonlijkheidsrechten.

3. EXPLOITATIERECHTEN

Het recht van de auteur om wel of geen toestemming te geven voor de verschillende manieren waarop zijn werk gebruikt kan worden: verbodsrecht (artikel 12 - 14 Auteurswet). Als er dus geen toestemming door de maker wordt gegeven, kan hij bepaald gebruik verbieden.

Het auteursrecht kent twee verzamelbegrippen voor verschillende gebruiksoorten:

- Openbaar maken: iedere vorm van ter beschikking stellen van het werk aan het publiek
- Verveelvoudigen: het maken van exemplaren en het vertalen en bewerken van een werk

Overdracht

Exploitatierchten zijn geheel of gedeeltelijk overdraagbaar.

Overdracht moet schriftelijk en door de maker ondertekend (artikel 2 lid 3 Auteurswet).

Na overdracht is de auteur dat gedeelte van zijn recht "kwijt".

Licentie

Licentie is een alternatief voor overdracht.

Een licentie is een gebruiksrecht: de auteur geeft toestemming voor bepaalde exploitatie(s) van zijn werk.

In tegenstelling tot bij de overdracht van rechten, blijven de rechten bij de auteur, die behoudt dus zijn auteursrecht.

Een exclusieve licentie houdt in dat de maker/auteur maar aan één bepaalde exploitant een licentie geeft. De exclusieve licentie moet schriftelijk worden gegeven en door de maker worden ondertekend (artikel 2 lid 3 Auteurswet).

Voor een specifieke vorm van exploitatie schrijft de wet voor dat het recht alleen collectief (dus door de verenigde makers gezamenlijk) kan worden uitgeoefend. Zo kan de toestemming voor doorgifte/uitzending van filmwerken via de kabel – het zogenaamde retransmissierecht – uitsluitend door een collectief beheer organisatie worden gegeven (artikel 26a Auteurswet). Voor de regisseurs beheert VEVAM die kabelrechten. Zie ook hierna het collectieve recht op vergoeding bij artikel 45d lid 2 en 3.

4. BEPERKINGEN OP HET AUTEURSRECHT

In de Auteurswet is een aantal beperkingen op het verbodsrecht opgenomen.

De maker verliest dan zijn recht om toestemming te geven, bijvoorbeeld in het geval van:

- Overname uit de pers door de pers (artikel 15 Auteurswet)
- Citeren (artikel 15a Auteurswet)
- Overname voor het onderwijs (artikel 16 Auteurswet)
- Reportages van actuele gebeurtenissen (artikel 16a Auteurswet)

Wettelijke vergoedingsrechten

In sommige gevallen krijgt de maker in ruil voor het verliezen van zijn verbodsrecht een recht op een billijke vergoeding. Voor filmwerken zijn vooral van belang:

- Privé kopiëren, de Thuis kopie (artikel 16c Auteurswet)
- Uitlenen, het Leenrecht (artikel 15c Auteurswet)

Vergoedingen voor deze vormen van gebruik worden op basis van de wet geïncasseerd door respectievelijk Stichting de Thuis kopie en Stichting Leenrecht. VEVAM is door deze stichtingen aangewezen om de vergoedingen onder de regisseurs van filmwerken en televisieprogramma's te verdelen.

5. ARTIKEL 45D AUTEURSWET

Tenzij de makers en de producent van een filmwerk schriftelijk anders zijn overeengekomen, worden de makers geacht aan de producent het recht overgedragen te hebben om de voltooide film te exploiteren.

De producent is aan de makers voor de overdracht van rechten en de exploitatie van het filmwerk een billijke vergoeding verschuldigd.

Van dit recht op een billijke vergoeding kan door de maker geen afstand worden gedaan (artikel 45d lid 1 Auteurswet).

Hoofdmakers van een film, waaronder de regisseur, hebben recht op een “proportionele” billijke vergoeding voor onder meer de uitzending van filmwerken. Met “proportioneel” wordt bedoeld een vergoeding in de vorm van een aandeel in de opbrengst van de exploitatie.

Ook van deze vergoeding kan de maker geen afstand doen, hij heeft er wettelijk recht op (artikel 45d lid 2 Auteurswet). Deze vergoeding kan uitsluitend collectief worden geïncasseerd (artikel 45d lid 3 Auteurswet). VEVAM oefent het recht op vergoeding uit namens de film- en televisieregisseurs.

Let wel: Video On Demand (VOD) exploitatie valt hier niet onder.

In de toelichting bij artikel 45d lid 1 heeft de wetgever echter gesuggereerd dat de hoofdmakers van film ook voor andere exploitaties recht kunnen hebben op een proportionele vergoeding. Als gevolg hiervan zijn er in de branche afspraken gemaakt voor een collectieve vergoeding voor VOD in de vorm van een percentage van de omzet van VOD-exploitanten.

6. AUTEURSCONTRACTENRECHT

Met het auteurscontractenrecht wordt bedoeld op een aantal aanpassingen van de Auteurswet, op 1 juli 2015 in werking getreden.

Doel van de nieuwe wet is het verstevigen van de contractuele positie van auteurs ten opzichte van de exploitanten van hun werken. Dit geldt dus ook voor regisseurs van filmwerken ten opzichte van producenten en omroepen bijvoorbeeld.

Bepalingen zijn van ‘dwingend recht’: dat wil zeggen dat de maker er altijd een beroep op kan doen, het staat in feite “boven” de gemaakte afspraken in een contract.

De volgende onderwerpen zijn geregeld door het Auteurscontractenrecht:

Billijke vergoeding (artikel 25c lid 1-5 Auteurswet)

De maker heeft recht op een in de overeenkomst te bepalen billijke vergoeding voor de verlening van exploitatiebevoegdheid. De minister van OCW kan de hoogte daarvan voor een specifieke branche en voor een bepaalde periode vaststellen, op gezamenlijk verzoek van een in die branche bestaande vereniging van makers en een exploitant of een vereniging van exploitanten.

Aanvullende vergoeding voor onbekende exploitatievormen (artikel 25c lid 6 Auteurswet)

Indien de maker exploitatiebevoegdheden heeft verleend ten aanzien van een exploitatie op een ten tijde van sluiting van de overeenkomst nog onbekende wijze en de wederpartij gaat hiertoe over, is hij de maker hiervoor een aanvullende billijke vergoeding verschuldigd.

Bestsellerbepaling (artikel 25d Auteurswet)

De maker kan een aanvullende billijke vergoeding vorderen van zijn wederpartij, indien de overeengekomen vergoeding gelet op de wederzijdse prestaties een ernstige onevenredigheid vertoont in verhouding tot de opbrengst van de exploitatie van het werk.

Non usus bepaling (artikel 25e Auteurswet)

De maker kan de overeenkomst geheel of gedeeltelijk ontbinden indien de wederpartij het auteursrecht op het werk niet binnen een redelijke termijn na het sluiten van de overeenkomst in voldoende mate exploiteert of, na het aanvankelijk verrichten van exploitatiehandelingen, het auteursrecht niet langer in voldoende mate exploiteert.

Vernietigbaarheid onredelijk bezwarende bedingen (artikel 25f Auteurswet)

Bepaalde bedingen in overeenkomsten die voor de maker onredelijk bezwarend zijn, kunnen op basis van de wet worden vernietigd.

Geschillencommissie (artikel 25g Auteurswet)

Er is een Geschillencommissie Auteurscontractenrecht aangewezen voor de beslechting van geschillen tussen een maker en zijn wederpartij of een derde inzake de toepassing van artikel 25c, eerste en zesde lid, 25d, 25e of 25f Auteurswet.

Voor meer informatie over de Geschillencommissie zie:

www.degeschillencommissie.nl/media/2400/acz-brochure.pdf